

УДК 008:371.134
DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2018.147130>

Маслак Володимир Іванович
доктор історичних наук, доцент,
завідувач кафедри українознавства
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2898-2400>
vimaslak2017@gmail.com

Бутко Лариса Валентинівна
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства Кременчуцького
національного університету
імені Михайла Остроградського
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8817-3381>
larysabutko@gmail.com

Василенко Дар'я Павлівна
асистент кафедри українознавства
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9052-8287>
dvoloshka05@gmail.com

ДУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ КУЛЬТУРИ: PRO AT CONTRA

Метою статті є висвітлити результати емпіричного вивчення особливостей реалізації дуальної системи навчання в підготовці фахівців сфери культури. **Методологія дослідження.** Добір фактичного матеріалу ґрунтувався на основі загальнонаукових методів опитування, аналізу і синтезу, порівняння та узагальнення; статистичний метод, метод об'єктивності було використано саме під час дослідження рівня зацікавленості респондентів у дуальному підході до навчання. У процесі викладу основних положень статті використовувалися системно-структурний та статистично-аналітичний, порівняльний та описовий методи. **Наукова новизна.** У пропонованій статті уточнено сутність дуальної системи навчання, висвітлено основні тенденції її впровадження в Україні, означено складові дуальності підготовки фахівців сфери культури. Репрезентовано результати впровадження цієї системи навчання в підготовку студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітніх ступенів бакалавр і магістр, виявлено її переваги як для студентів, так і для організацій, закладів вищої освіти, держави. **Висновки.** Визначено фактори впровадження дуальної системи навчання студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітніх ступенів бакалавр і магістр.

Ключові слова: дуальна система навчання; інноваційна методика; фахівці сфери культури; заклад вищої освіти; спеціальність 029 «Інформаційна; бібліотечна та архівна справа».

Маслак Владимир Иванович, доктор исторических наук, доцент, заведующий кафедрой украиноведения Кременчугского национального университета имени Михаила Остроградского; Бутко Лариса Валентиновна, кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры украиноведения Кременчугского национального университета имени Михаила Остроградского; Василенко Дарья Павловна, ассистент кафедры украиноведения Кременчугского национального университета имени Михаила Остроградского

Дуальность подготовки специалистов сферы культуры: pro at contra

Целью статьи являются результаты эмпирического изучения особенностей реализации дуальной системы обучения в подготовке специалистов сферы культуры. **Методология исследования.** Отбор фактического материала базировался на основе общенаучных методов опроса, анализа и синтеза, сравнения и обобщения; статистический метод, метод объективности были использованы во время исследования уровня заинтересованности респондентов в дуальном подходе к обучению. В процессе изложения основных положений статьи использовались системно-структурный, статистически-аналитический, сравнительный и описательный методы. **Научная новизна.** В предлагаемой статье уточнено сущность дуальной системы обучения, освещены основные тенденции ее внедрения в Украине, отмечены составляющие дуальности подготовки специалистов сферы культуры. Представлены результаты внедрения этой системы обучения в подготовку студентов специальности 029 «Информационное, библиотечное и архивное дела» образовательных степеней бакалавр и магистр, выявлено ее преимущества как для студентов, так и для организаций, высших учебных заведений, государства. **Выводы.** Определены факторы внедрения дуальной системы обучения студентов специальности 029 «Информационное, библиотечное и архивное дело» образовательных степеней бакалавр и магистр.

Ключевые слова: дуальная система обучения; инновационная методика; специалисты сферы культуры; учреждение высшего образования; специальность 029 «Информационное; библиотечное и архивное дело».

Maslak Volodymyr, Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Head of the Ukrainian Studies Department, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University; Butko Larysa, PhD of Philology, associate professor of

the Ukrainian Studies Department, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University; Vasylenko Daria, teacher of the Ukrainian Studies Department, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

Duality in the preparation of specialists in the field of culture: pro at contra

The purpose of the study to highlight the results of empirical study of the implementation details of the dual preparation system of specialists in the field of culture. **Methodology.** The selection of the actual material was based on general scientific methods of polling, analysis and synthesis, comparison and generalization; the statistical method, method of objectivity was used in examining the level of interest of respondents in the dual approach to studying. In the process of presenting the main provisions of the article were used system-structural, statistical-analytical, comparative and descriptive methods. **Scientific novelty.** The article clarifies the essence of the dual system of education, presents the main tendencies of its implementation in Ukraine, and identifies the components of the duality of preparation of specialists in the field of culture. Also were presented the results of the implementation of this dual educational system for preparation of students of the specialty 029 "Informational, librarian and archival science" of bachelor and master educational degrees. Discovered its benefits for both: students and organizations, institutions of higher education of the state. **Conclusions.** Were determined the factors of implementation of the dual system in preparation of specialists of the specialty 029 "Informational, librarian and archival science" of educational degrees, bachelor and master.

Key words: dual system of teaching; innovative methodology; specialists in the field of culture; institution of higher education; specialty 029 "Informational; librarian and archival science".

Актуальність теми дослідження. Питання міжнародної інтеграції України, підвищення конкурентоздатності держави на міжнародному рівні зумовлюють інноваційність розвитку суспільства, у тому числі і сфери освіти, адже метою освіти відповідно до Закону України «Про освіту» є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Отже, реформування освіти в Україні зорієнтоване на глобальний освітній простір, що супроводжується значними інноваціями як у дидактичній теорії, так і в практиці педагогічної діяльності, і, як наслідок, основним завданням сучасних закладів вищої освіти є пошук, розробка й упровадження освітніх інновацій для задоволення вимог сучасності.

Саме тому в межах реформування системи вищої освіти сьогодні в Україні реалізуються пілотні проекти з використанням зарубіжної практики підготовки спеціалістів, у тому числі й упроваджуються найбільш успішні та результативні елементи системи дуальної підготовки. Основною нормативною базою цих інновацій є Закон «Про освіту», Постанова КМУ від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції від 10 травня 2018 р., № 347), Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020 рр., наказ МОНУ від 16.03.2015 р. № 298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання в професійну підготовку кваліфікованих робітників».

Застосування експериментального досвіду дуальної системи навчання в Україні, перш за все, здійснюється в процесі підготовки кваліфікованих робітників, проте досвід її впровадження виявився корисним і для підготовки спеціалістів у системі вищої освіти [5], що дозволить таким чином реалізувати безперервність і спадковість різних її рівнів.

Сьогодення вимагає зміни векторів у навчанні й фахівців сфери культури, застосування інноваційних методик з метою підготовки висококваліфікованих спеціалістів, тобто підвищується суспільна значущість педагогічних інновацій у цій галузі. Зазначене є надзвичайно актуальним, адже останнім часом спостерігаються суттєві перетворення на інституційних теренах культури: змінюються акценти в державній культурній політиці й технології менеджменту, з'являється велика кількість некомерційних і комерційних організацій нового формату тощо. Сфера культури є особливою та надзвичайно важливою галуззю народного господарства, вагомим чинником, що визначає соціально-економічну ситуацію в країні, моделює самосвідомість, самовизначення та світогляд, впливає на якість життя тощо, а висококваліфіковані працівники є запорукою економічного розвитку країни та громадянського суспільства.

Саме це й зумовлює актуальність теми дослідження.

Мета дослідження – висвітлити результати емпіричного вивчення особливостей реалізації дуальної системи навчання в підготовці фахівців сфери культури.

Завдання: з'ясувати специфіку дуальної системи навчання; означити складові дуальності підготовки фахівців сфери культури; репрезентувати результати впровадження дуальної системи навчання в підготовку студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітніх ступенів бакалавр і магістр; виявити переваги дуальної системи навчання як для студентів, так і для організації, закладу вищої освіти, держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дуальна система передбачає поєднання професійно-теоретичного й професійно-практичного навчання в підготовці фахівців, тобто практичні вміння й навички набуваються в організації, на підприємстві, а теоретичні – на заняттях у навчальному закладі. Дуальне навчання є основою європейських університетських програм, ґрунтується на співпраці університетів і підприємств з метою створення нових можливостей для навчання на робочих місцях [6]. Основною ідеєю є тісний взаємозв'язок системи закладів освіти і роботодавців, її функціонування на основі соціального партнерства.

З огляду на свою ефективність, ця система привертає увагу великої кількості спеціалістів, які підкреслюють унікальність, революційність цієї німецької моделі, наголошують на необхідності її адаптації до реалій конкретної країни і специфіки певної спеціальності та застосування з урахуванням потреб регіону [2; 5].

Дуальна форма професійної освіти розглядається не тільки як педагогічна альтернатива, але й як успішно адаптований до умов ринкової економіки освітній феномен, що зробив як прямий, так і опосередкований вплив на розвиток професійної педагогіки різних країн. Її виникнення ознаменувало зміну традицій, зумовлену необхідністю підготовки кваліфікованих фахівців на основі тісної взаємодії підприємств і професійних шкіл [4].

Саме вдале поєднання психолого-педагогічних теорій і політики держави в системі професійної підготовки зумовило позитивні економічні результати ФРН. Політика держави спрямована на створення гарантій нормальних умов праці, реалізується з урахуванням поваги і вимогливості до студентів. Основним принципом орієнтованої на працевлаштування концепції є скерованість на дію в умовах професійної діяльності, формування так званої «компетенції дії», що може бути набута лише через діяльність і формується тільки шляхом повторення типових для професійної діяльності дій із урахуванням таксономії цілей професійного навчання, їх поетапного, послідовного опанування [7].

У підготовці фахівців сфери культури виокремлюються такі складові дуального підходу:

- поєднання навчання й стажування;
- безперервність освіти (спеціалізована школа – коледж – університет);
- залучення кваліфікованих спеціалістів до педагогічної діяльності, до формування освітньо-професійних, навчальних і робочих програм, навчальних планів;
- високий рівень індивідуалізації процесу підготовки;
- збільшення кількості практичних занять (базою практичної підготовки стають залежно від спеціальності музеї, театри, студії звукозапису, продюсерські центри тощо);
- організація та проведення заходів з метою підвищення рівня мотивації отримання знань і набуття компетентностей, що можливе лише за умови виконання професійних обов'язків на практиці в успішних організаціях, підприємствах культури;
- зміна психологічних настанов майбутнього фахівця;
- мотивація керівників закладів культури створювати найсприятливіші умови для набуття студентами фахових компетентностей [1].

Незважаючи на виразні переваги дуальної системи навчання, що забезпечують її затребуваність у сучасних системах освіти, у наукових розвідках наголошується на її недоліках, які особливо викристалізуються під час економічної кризи:

- 1) не вистачає учнівських місць у період економічної нестабільності або під час підвищеного попиту;
- 2) наявні проблеми в узгодженості змісту навчання між підприємством і закладом освіти, які зумовлюються тим, що в одній групі можуть навчатися учні, які працюють або розподілені на різних підприємствах;
- 3) різний рівень підготовки на підприємствах спричинений різною матеріально-технічною базою підприємств та різними підходами до набуття практичних навичок;
- 4) спостерігаються випадки, коли на підприємствах учнів змушують виконувати роботи, не пов'язані з процесом навчання [3].

Звичайно, освітніми програмами підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти передбачено практичну підготовку спеціалістів в організаціях, установах, на підприємствах, наприклад, у межах практики, проте така система не відповідає сучасним потребам і вимогам часу: зруйнована система наставництва, високий рівень кадрової конкуренції, керівники організацій, особливо недержавної форми власності, не вмотивовані, не виявляють бажання співпрацювати у цьому напрямі із закладами освіти. До того ж проходження студентами практики потребує відповідальності, виконання організаційно великої кількості зобов'язань.

У результаті проведеного дослідження було з'ясовано рівень компетентностної підготовки студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітніх ступенів бакалавр і магістр шляхом застосування дуальної системи навчання під час вивчення дисциплін «Архівознавство», «Документознавство», «Інформаційна діяльність в державних установах», «Консалтинг в інформаційній діяльності», «Організація діяльності інформаційних установ», «Управлінське документознавство»; виявлено пріоритети зазначеного підходу; окреслено переваги застосування дуального підходу у підготовці фахівців для студентів, організацій і держави.

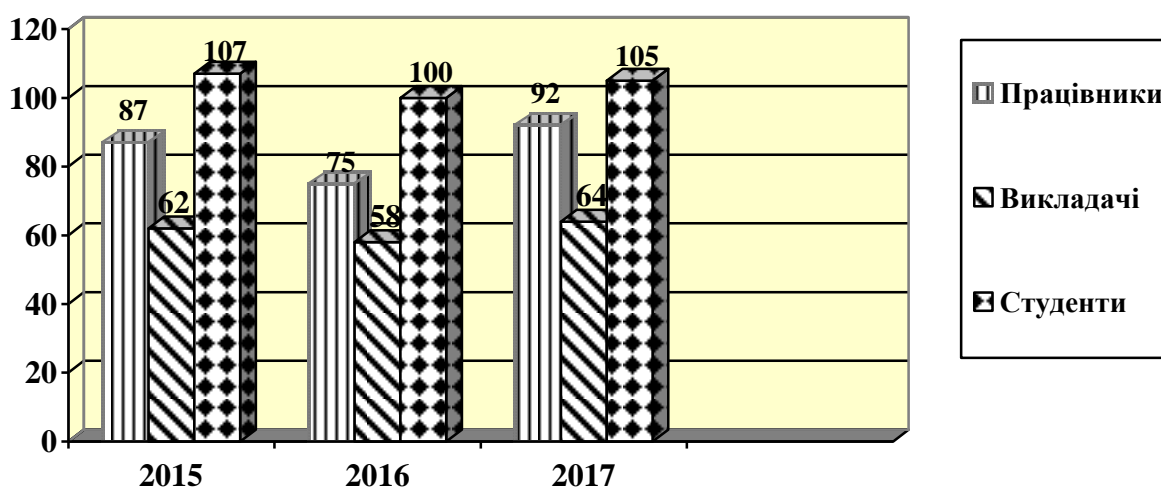
Експериментальні дослідження проводилися впродовж 2015-2016 н.р., 2016-2017 н.р. і 2017-2018 н.р. Із 2017-2018 н.р. впроваджується дуальний підхід до підготовки студентів спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності».

До експерименту було залучено працівників сфери культури (94 особи), викладачів закладів вищої освіти (65 осіб) і студентів (109 осіб). Усі респонденти були повною мірою поінформовані про особливості дуальної системи навчання, з учасниками експерименту, що займаються практичною діяльністю, викладачами кафедри було проведено науково-методичні семінари, організовано круглі сто-

ли. У результаті проведеного анкетування, педагогічного спостереження, індивідуальних бесід було з'ясовано, що 92% працівників організацій, 96% викладачів і 98% студентів виявили бажання взяти участь у впровадженні системи дуального навчання, визнаючи переваги дуального підходу порівняно з традиційними.

Упродовж експериментального дослідження регулярно проводилось анкетування учасників експерименту, індивідуальні бесіди з метою моніторингу рівня їх зацікавленості в дуальному підході до навчання і було виявлено, що на другому році експерименту дещо зменшилася кількість тих, хто визначав переваги дуальності навчання, до того ж у всіх групах.

Так, якщо перед початком експерименту 87 працівників організацій сфери культури, 62 викладача і 107 студентів визнавали переваги дуальності в підготовці спеціалістів порівняно з традиційними методами, то у 2016-2017 н.р. продовжували охоче брати участь у експерименті 75 практиків, 58 представників професорсько-викладацького складу і 100 студентів, проте у 2017-2018 н.р. їх кількість збільшилася порівняно із попереднім н.р. відповідно до 92, 64, 105 осіб (Рис. 1). Вочевидь, це пов'язано з тим, що на початкових стадіях експерименту учасники зіштовхнулись із труднощами пілотного експериментального підходу, відсутністю ґрунтовних дидактичних праць, методичних рекомендацій тощо.

Рис. 1. Результати моніторингу учасників експерименту щодо рівня їх зацікавленості в дуальному підході до навчання

Для з'ясування ефективності впровадження системи дуальної освіти було використано традиційний розподіл студентів на експериментальну (це група (ЕГ), що безпосередньо піддавалась експериментальному впливу в процесі дослідження) і контрольну (група студентів, що не піддавалась експериментальному впливу і навчалася за традиційною системою) (КГ).

Протягом вказаного періоду теоретичну складову навчальних дисциплін студенти експериментальної групи опановували в навчальному закладі на лекційних заняттях, а практична частина (усі види практик, практичні, семінарські та лабораторні заняття) проводилася в організаціях, на підприємствах. Окрім того, на підприємствах, в організаціях упродовж навчання були організовані екскурсії, круглі столи тощо.

Система контролю знань, що застосовувалася під час експерименту, була покликана перевірити студентів на відповідність інтегральній, загальним та фаховим компетентностям спеціальності, зазначеним в освітньо-професійних програмах першого та другого рівнів вищої освіти.

Система контролю знань, що застосовувалася під час експерименту, включала як традиційні, так й інноваційні форми контролю.

Було дотримано основних дидактичних вимог щодо перевірки та оцінки результатів навчання:

- 1) об'єктивності, що полягає в обґрунтованості завдань і адекватності критеріїв оцінювання вимогам до рівня підготовки;
- 2) відкритості – оцінювання здійснювалося за єдиними критеріями, які були зрозумілі й відомі студентам;
- 3) системності – контроль був безперервним у процесі навчання, характеризувався спадкоємністю;
- 4) індивідуального характеру – не допускалася заміна результатів окремих студентів підсумками роботи групи;
- 5) усебічності – охоплювалися знання, уміння й навички студентів;

6) диференційного підходу, що передбачав урахування специфіки дисципліни, окремих модулів і тем;

7) різноманітності форм контролю, що сприяла підвищенню якості навчання.

Загальна характеристика видів, функцій і форм контролю (система моніторингу знань поєднувала традиційні й інноваційні форми контролю знань), що застосовувалися під час експерименту, подана в таблиці 1.

Таблиця 1

Види, функції і форми контролю, що застосовувалися під час дослідження рівня компетентностей студентів

Види контролю	Мета контролю	Функції контролю	Форми контролю
Діагностичний	Покликаний визначити рівень готовності студентів до сприйняття нового матеріалу	Мотиваційна, діагностична, прогностична	Усне опитування, співбесіда, анкетування, тестування
Поточний	Покликаний визначити рівень та якість засвоєння матеріалу та визначити доцільність упровадження змін у зміст і методи навчання	Мотиваційна, діагностична, прогностична	Усне опитування, самостійна робота, письмові завдання, тестування, бліцопитування, моделювання практичної ситуації, ситуаційно-рольові ігри, мозковий штурм
Рубіжний	Покликаний визначити рівень знань після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни, після змістового модуля	Оціночна, коригуюча, навчальна, мотиваційна	Усне опитування, контрольна робота, тестування, реферування, дослідницька робота
Підсумковий	Покликаний визначити рівень знань з дисципліни, блоку дисциплін або освітньо-професійної програми, якість засвоєння матеріалу й уміння застосувати отримані знання в практичних ситуаціях	Оціночна, мотиваційна	Екзамен, курсова робота, магістерська робота

У результаті проведення контролю рівня компетентності було з'ясовано, що студенти ЕГ систематично репрезентують вищий рівень компетентностей порівняно зі студентами КГ. Результати рубіжного і підсумкового контролю знань подані в таблиці 2.

Таблиця 2

Результати рубіжного і підсумкового контролю, що застосовувалися під час дослідження рівня компетентностей студентів, %

Оцінки	2015-2016 н.р.		2016-2017 н.р.		2017-2018 н.р.	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Відмінно	32	40	33,3	40	26,7	31,1
Добре	44	48	46,7	53,3	51,1	53,3
Задовільно	24	12	20	6,7	22,2	15,6
Незадовільно	-	-	-	-	-	-
Усього	100	100	100	100	100	100

Отже, дані дослідження свідчать, що під час рубіжного і підсумкового контролю знань у 2015-2016 н.р. на 8% більше студентів ЕГ отримували оцінку «відмінно», на 4% більше – оцінку «добре», на 12% менше – оцінку «задовільно». Позитивна динаміка збереглась і в 2016-2017 н.р.: студенти ЕГ порівняно зі студентами КГ оцінку «відмінно» отримували на 6,7% більше, «добре» – на 6,6% більше,

«задовільно» – на 13,3% менше. У 2017-2018 н.р. 31,1% студентів ЕГ показали високий рівень знань, що на 4,4% більше, аніж студенти КГ, оцінку «добре» отримали 53,3% (на 2,2% більше порівняно з показниками КГ), оцінку «задовільно» – 15,6%, у той час, як студенти КГ оцінку «задовільно» отримали на 6,6% більше.

Висновки. Під час експериментального впровадження дуальної системи навчання студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітніх ступенів бакалавр і магістр було виявлено виразні переваги цього інноваційного підходу, проте широке застосування дуальної системи навчання в підготовці фахівців, зокрема й сфери культури, потребує удосконалення нормативно-законодавчої бази сфери освіти, розробки систем фінансування й заохочення організацій до співпраці, науково-методичних рекомендацій щодо застосування дуального підходу з урахуванням специфіки спеціальності і потреб регіону.

Використання дуальної системи навчання в закладах вищої освіти буде мати переваги як для студентів, так і для організації, закладу вищої освіти, держави.

Переваги для студентів:

- сприймання теоретичних знань крізь призму практичних потреб;
- отримання практичних навичок;
- мотивація в отриманні знань;
- адаптація професійних знань, умінь і навичок до потреб ринку, що постійно змінюється;
- отримання стажу за фахом після закінчення закладу вищої освіти;
- розширення можливостей працевлаштування;
- запорука професійної мобільності і конкурентності;
- адаптація в колективі;
- навички взаємодії з колегами;
- можливість безперервної освіти;
- створення здорової конкуренції між студентами, що забезпечить підвищення якості навчання.

Переваги для організації:

- можливість кадрового забезпечення;
- економія ресурсів під час підбору кадрів та їх адаптації;
- підвищення кваліфікації і професійне зростання працівників.

Переваги для ЗВО:

- упровадження інноваційних підходів в освітній процес;
- модернізація і, як наслідок, підвищення конкурентоздатності;
- економія бюджету;
- зв'язок з організацією і, як наслідок, підвищення кваліфікації викладачів;
- створення конкурентної системи освіти.

Переваги для держави:

- підготовка висококваліфікованих працівників, що відповідають вимогам сучасної економіки;
- забезпечення відповідності фахових компетенцій випускників вимогам сучасної економіки;
- інтеграція в європейський і світовий освітній простір;
- зникнення дисбалансу між потребами ринку праці і системою підготовки фахівців.

Отже, зміна векторів системи освіти, її завдань, мети, умов зумовлюють трансформації методик навчання, упровадження інноваційних підходів до формування компетентностей майбутніх фахівців. Дослідження особливостей упровадження системи дуальної освіти є однією з найактуальніших питань сучасної дидактики вищої освіти. Саме з нею також пов'язані вирішення питань підвищення якості підготовки випускників закладів вищої освіти і доцільність заходів із реформування системи вищої освіти.

Література

1. Бутко Л. В. Сучасні вектори підготовки фахівців сфери культури. / Л. В. Бутко, І. М. Баранов // Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції «Ідеї академіка Вернадського і науково-практичні проблеми сталого розвитку освіти і науки (До 100-річчя НАН України та 155-річчя академіка В.І. Вернадського)» (11-13 трав. 2018 року). Кременчук, 2018. С. 13.
2. Листвин А. А. Дуальное обучение в России: от концепции к практике / А. А. Листвин // Образование и наука. – 2016. – № 3 (132). – С. 44-56.
3. Образование в Германии. Дидактика: международный семинар. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ica-amk.ru/despo/event> (дата звернення: 12.04.2018).
4. Федотова Г. А. Развитие дуальной формы профессионального образования : Опыт ФРГ и России : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Г. А. Федотова. М. : Ин-тут развития проф. образования, 2002. – 340 с.
5. Яковенко К. В. Реалізація дуальної системи освіти в підготовці майбутніх фахівців з інформаційних технологій. / К. В. Яковенко // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників» (25-26 травня 2016 року) – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – Вип. 45 (49). Ч. 1. – С. 205-213.
6. Boud D. Work as the curriculum: Pedagogical and identity implications / D. Boud, N. Solomon // UTS Research Centre Vocational Education & Training Working Knowledge: Productive learning at work Conference proceed-

ings 10-13 December 2000. New South Wales: University of Technology Sydney. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.worc.ac.uk/edu/documents/worknow07\(1\).pdf](http://www.worc.ac.uk/edu/documents/worknow07(1).pdf) (дата звернення: 12.04.2018).

7. Schelten A. Begriffe und Konzepte der berufspädagogischen Fachsprache. / A. Schelten – Stuttgart : Franz Steiner Verlag, 2005. – 164 p.

References

1. Butko, L.V., & Baranov, I. M. (2018). Modern vectors of training specialists in the sphere of culture. Proceeding from MIIM '18: XVIII The Eighteen International Scientific and Practical Conference «To the 100th anniversary of NAS of Ukraine and 155th anniversary of academician V.I. Vernadsky». (p. 13). Kremenchuk [in Ukrainian].

2. Listvin, A. A. (2016). Duality education in Russia: from concept to practice. Education and scientific, 3 (132), 44-56 [in Russian].

3. Education in Germany. Didactics. Retrieved from <http://www.ica-amk.ru/despo/event> [in Germany].

4. Fedotova, H. A. (2002). Development of the duality form of professional education: experience of the Federal Republic of Germany and Russia. Doctor's thesis. Moscow: Institute for the Development of Professional Education [in Russian].

5. Yakovenko, K. V. (2016). Implementation of the duality education system in the training of future IT professionals. Proceeding from MIIM '2: II The Second International Scientific and Practical Conference «Academician Ivan Zyazyun the ideas of in the writings of his students and associates». (Vols. 1). (pp. 205-213). Kharkiv: NTU «KHPI» [in Ukrainian].

6. Boud, D. & Solomon, N. (2000). Work as the curriculum: Pedagogical and identity implications. UTS Research Centre Vocational Education & Training Working Knowledge: Productive learning at work Conference proceedings 10-13 December 2000, University of Technology Sydney, New South Wales, Australia Working Paper 07. University of Worcester. Retrieved from [http://www.worc.ac.uk/edu/documents/worknow07\(1\).pdf](http://www.worc.ac.uk/edu/documents/worknow07(1).pdf) [in Australia].

7. Schelten, A. (2005). Begriffe und Konzepte der berufspädagogischen Fachsprache. Stuttgart: Franz Steiner Verlag [in Germany].

Стаття надійшла до редакції 07.08.2018 р.

УДК 321. 01: 316. 325

DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2018.147132>

Мельник Валерія Валеріївна

доктор філософських наук,
завідувач кафедри психології та педагогіки
Донбаського державного
педагогічного університету
ORCID 0000-0001-6028-4066
melnik-filosof1981@ukr.net

Славова Людмила Леонардівна

доктор філологічних наук,
завідувач кафедри теорії і практики перекладу
з англійської мови
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
slavovall16@gmail.com
ORCID 0000-0001-8035-1801

ФЕНОМЕН СМЕРТІ І ПОШУК ТРАНСЦЕНДЕНТНОГО ВИМІРУ В ЕКЗИСТЕНЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ

Мета дослідження – розглянути феномен смерті в екзистенційному вимірі, який є одним з найважливіших детермінантів людської поведінки та способів самовизначення людиною свого буття. **Методологія.** У статті розглядається феномен смерті в контексті пошуку людиною автентичного існування. Страх смерті описується як емоція, яка важлива для запобігання небезпек, тому автори використовували герменевтичну методологію та антропологічний інтегративний підхід при проведенні дослідження. Ця тематика детально була розроблена в рамках філософії екзистенціалізму, де вважається, що саме усвідомлення обмеженості людського життя сприяє пошуку сенсу життя і спонукає людину до різних спроб подолати страх смерті, зокрема, через звернення до трансцендентного як одного зі способів, характерного в сучасній західній культурі. В рамках цієї культури смерть окреслює звичний спосіб існування людини і є для неї певним випробуванням. **Наукова новизна.** На підставі компаративістського аналізу різних рівнів людського буття (біовітальний, психовітальний, екзистенціальний та соціальний) зроблено узагальнення щодо специфіки екзистенціального рівня, де відбувається «прорив» до трансцендентного, «справжнього» існування людини. Також доведено, що зіткнення зі смертю, як і будь-яке явище в людському світі, є, по суті, амбівалентним, а тому може викликати різні реакції: від спротиву і неприйняття до схвалення і культивування. **Висновки.** Автори роблять висновок, що невідворотність смерті в поєднанні з невизначеністю, що стає характерною ознакою доби постмодерну, породжує в людини не лише страх, а й спонукає